

Draaiboek Basisopleiding psychotrauma voor HBO +

Arq Academy

Stichting Centrum '45

Inleiding

De basis van deze opleiding is ontwikkeld door behandelaren en onderzoekers van stichting Centrum '45 en het Sinai centrum. Daarna is deze opleiding doorontwikkeld op basis van evaluaties en nieuwe inzichten.

De opleiding biedt een overall inzicht in de kenmerken van psychotrauma en PTSS, de diagnostiek en behandeling ervan. De deelnemers leren om te gaan met de impact van het werken met getraumatiseerden en doen kennis op over de rol die traumatisering kan spelen binnen een systeem en binnen bepaalde beroepsgroepen, over complexe trauma's en over de verschillende manifestaties van posttraumatische stress in verschillende culturele groepen.

Docenten

Hoofddocent Joke van Bokkem

Joke van Bokkem is werkzaam als klinisch psycholoog, psychotherapeut bij Stichting centrum 45, Arq psychotrauma expert groep. Voor 2010 werkzaam bijpartner van Arq namelijk IVP als psycholoog, trainer, senior adviseur.

Specialisatie: (Complex) trauma, werkzaam bij Stichting Centrum 45 op afdelingen kliniek, dagkliniek, polikliniek, hoofdbehandelaar complex trauma bij beroeps-gerelateerde getraumatiseerden, na oorlogse generatie, vluchtelingen.

In opleiding tot groepstherapeut; heeft ruime ervaring met systeem- en groepstherapie bij (complex) getraumatiseerden.

Volgde diverse cursussen, bijscholing en specialisaties op het gebied van diagnostiek en 'evidence based' psychotherapie gericht op Psychotraumatologie: is gecertificeerd psychotraumatherapeut NTVP oa. EMDR practitioner, NET, BEPP en in Trauma & Body.

Behaalde in 2009 International Certificate: Mental Health and Psychosocial Support in post conflict areas.

Werkzaam als onderzoeker in het onderzoek random controlled trial naar het effect van EMDR-Resource Development and Installation protocol (RDI) bij (complex) getraumatiseerde veteranen en politiemedewerkers.

Docent Trauma en Cultuur

Marieke Slijpen, PhD, is psycholoog en onderzoeker bij Equator Foundation, een partner in Arq Psychotrauma Expert Groep en docent aan de Universiteit van Utrecht. Haar onderzoek richt zich op veerkracht bij adolescente vluchtelingen en asielzoeker. Ze werkt momenteel samen met Nidos Foundation aan een onderzoek onder alleenstaande minderjarige vluchtelingen uit Eritrea.

Docent Trauma bij Ouderen Mw. Drs. Patricia Verdoorn – Strijk

Patricia Verdoorn is sinds 2002 werkzaam bij stichting centrum '45. Ze is zowel verpleegkundig specialist GGZ als verplegingswetenschapper. Ze is gespecialiseerd in de NET in het bijzonder NET bij ouderen en ook docent NET. Ze werkt de laatste jaren in de kliniek en heeft een grote ervaring in de behandeling van complex trauma. Samen met Inez Schelhout is ze docent van de opleiding Psychotrauma en Ouderen.

Docent Trauma bij Ouderen Mw. Drs. Inez Schelhout

Inez Schelhout is GZ psycholoog en verbonden aan het expertise team WOII en Vluchtelingen en Asielzoekers van stichting Centrum 45 te Oegstgeest. Als GZ-psycholoog voert ze behandelingen en diagnostiek uit met doelgroepen als veteranen, eerste en tweede generatie Tweede Wereld Oorlog slachtoffers, vluchtelingen en asielzoekers en beroeps gerelateerden. De behandelingen vinden

Arq Academy

Stichting Centrum '45

zowel individueel als in groepen plaats. Ze is in opleiding tot geregistreerd groepspsychotherapeut. Daarnaast verzorgt ze samen met Patricia Verdoorn de opleiding Psychotrauma en Ouderen.

Docent Trauma bij veteranen Mw. Gea Schelee

Gea Schelee is werkzaam als SPV bij stichting Centrum 45. Ze heeft behandelervaring ten aanzien van de doelgroepen Veteranen, Vluchtelingen en Asielzoekers, 2^e generatie WOII, Ouderen en Onderwijs.

Ze is hoofddocent van de interne basisopleiding psychotrauma van stichting Centrum '45.

Docent Trauma bij veteranen Mw. Marja de Langen

Marja de Langen is werkzaam als SPV bij stichting Centrum 45. Ze maakt deel uit van het expertiseteam Veteranen.

Docent Invloed van trauma op het systeem Mw Adriana Jasperse

Adriana Jasperse is werkzaam als spv en systeemtherapeut bij stichting Centrum '45 en Equator in Diemen en Oegstgeest. Ze heeft ervaring met vluchtelingen van alle leeftijden, met slachtoffers van mensenhandel, in hun rol als (aanstaand) ouder en met veteranen. De ervaring betreft zowel individuele begeleiding/ behandeling als systeembehandelingen. Ze is lid van het expertiseteam kind, Gezin en Trauma.

Daarnaast is zij aandachtsfunctionaris huiselijk geweld.

Docent Individuele behandelmethoden van psychotrauma Mw Jannetta Bos

Jannetta Bos is werkzaam bij Stichting Centrum '45. Ze is psychotherapeut, CGT therapeut, BEPP therapeut, NET therapeut, schematherapeut, systeemtherapeut en seksuoloog NVVS. Ze is eveneens in opleiding tot supervisor EMDR.

Ze is BEPP docent en supervisor BEPP en VCGT. Een van haar interesses is walging en PTSS. Haar doelgroepkennis betreft vluchtelingen en asielzoekers, slachtoffers mensenhandel, 2^e generatie WOII, getroffen van rampen, slachtoffers van seksueel geweld en uitbuiting en klokkenluiders.

Docent Behandeling complex trauma Mw Odile Swagemakers

Odile Swagemakers is GZ-psycholoog en sinds 2017 in opleiding tot klinisch psycholoog. In het kader van deze opleiding werkt ze bij GGZ Noord-Holland-Noord in Hoorn. Hiervoor werkte ze 11 jaar bij het Sinai Centrum op diverse afdelingen. Ze specialiseerde zich in de diagnostiek en behandeling van mensen met complexe traumagerelateerde stoornissen. Cliënten hadden vaak te maken met dissociatieve klachten, PTSS en persoonlijkheidsproblemen. Behandelmethoden waar ze ervaren en getraind in is zijn EMDR en Imaginaire Rescripting. Ook werkte ze met groepen. Ze vindt het een uitdaging om contact te maken en cliënten te helpen bij het doorbreken van vermijding van moeilijke gevoelens en herinneringen, met oog voor de realiteit én het verleden. Met heel veel plezier draagt ze haar kennis en enthousiasme voor het werk met deze doelgroep over aan collega's.

Docent Vaktherapie Mw. Chris Wilms

Chris Wilms is geregistreerd beeldend therapeut en is werkzaam binnen Stichting Centrum 45. Ze heeft ervaring met de doelgroepen eerste en tweede generatie oorlogsgetroffenen, vluchtelingen en asielzoekers en veteranen en maakt deel uit van het expertiseteam veteranen. Haar specialisatie is het aanbieden van beeldende therapie in het kader van de NET en de BEPP. Naast behandelaar is ze LVSC-geregistreerd supervisor.

Doelgroep

Voor deze opleiding wordt minimaal een hbo-niveau verwacht of zodanige ervaring dat deze daarmee gelijk gesteld kan worden. Deelnemers moeten bij voorkeur werkzaam zijn bij een instelling waar getraumatiseerden worden behandeld. Het kunnen inbrengen van casuïstiek is ene pré. Aan deze opleiding doen mee: (gespecialiseerd) maatschappelijk werkers; (basis) psychologen en overige GGZ medewerkers die bij de beoefening van hun beroep met getraumatiseerden in aanraking komen.

Doelstelling

Na afloop van de opleiding zullen de deelnemers beschikken over een brede basiskennis van psychotrauma en haar manifestaties, trauma kunnen zien in relatie met systeem en cultuur, op de hoogte zijn van behandelingsmogelijkheden en in teamverband op een trauma-afdeling kunnen werken.

Inhoud

In deze 6 daagse opleiding komt een aantal onderwerpen aan bod, zoals:

- manieren waarop posttraumatische stress zich kan manifesteren binnen verschillende culturele groepen, zoals bij vluchtelingen;
- de rol die traumatisering speelt binnen een systeem, ook wanneer de traumatisering op volgende generaties wordt overgedragen;
- de interactie tussen levensfasen en de invloed van schokkende gebeurtenissen;
- complex trauma: een veelvoud van factoren speelt een rol bij de traumatisering, die zich uiten in relatief vastliggende patronen van interpersoonlijk disfunctioneren;
- beroepsgroepen die veelvuldig met schokkende of bedreigende situaties te maken krijgen, zoals uitgezonden militairen en politie;
- behandeling van psychotraumatische stress met verschillende middelen: EMDR, cognitieve gedragstherapie, stabilisatie en psycho-educatie;
- werken met non-verbale methoden binnen een multidisciplinaire setting;
- aandacht voor de hulpverlener zelf: wat is de invloed van het werken met getraumatiseerden?

Arq Academy

Stichting Centrum'45

Totaal aantal studiecontacturen	: 36 uren
Aantal uren in cat. Diagnostiek	: 17
Aantal uren in cat. Behandeling	: 19
Aantal uren in cat. Overig	: 30 uren zelfstudie
Aantal pag. literatuur	: ong. 570 pag.

Accreditaties worden aangevraagd bij:

Registerplein

NIP

VEnVN / SPV

Dag 1

14.00 – 16.30 uur: Kennismaken en inventarisatie casuïstiek bij studenten
Hoofddocent Joke van Bokkem

16.30 – 17.30 uur: Maaltijd

17.30 – 20.00 uur: Diagnostiek en indicatiestelling
Hoofddocent Joke van Bokkem

Literatuur dag 1

Uit het Handboek Posttraumatische Stress stoornissen::

- Hoofdstuk 1: Posttraumatische stress en de posttraumatische stressstoornis:
een historisch overzicht
Onno van der Hart en Annemarie Broeze
- Hoofdstuk 2: Psychotraumatologie in Nederland: historische ontwikkelingen
Onno van der Hart, Frank Hermans, Rolf Kleber en Eric Vermetten
- Hoofdstuk 26: Klinische diagnostiek
Hans Rohlof en Geert Smid

Dag 2

14.00 – 16.30 uur: Trauma en Cultuur
Docent Hans Stolk

Literatuur

Uit het Handboek Posttraumatische stressstoornissen:

- Hoofdstuk 7 Vluchtelingen
Trudy Mooren en Mario Braakman
- Hoofdstuk 16 Cultuur en psychotrauma: PTSS in intercultureel perspectief
Jeroen Knipscheer, Annelieke Drogendijk en Mario Braakman

Artikelen:

- Het culturele interview – Nederlandse versie

16.30 – 17.30 uur: Maaltijd

17.30 – 20.00 uur: Trauma bij Ouderen
Docenten Inez Schelfhout en Patricia Verdoorn

Literatuur

Artikelen:

- Trauma, levensverhaal en zingeving op latere leeftijd – J. Lely
In: Cogiscope 01-12, pp. 11-15
- Psychotherapie bij ouderen – A. van Dantzig
In: Van Dantzig, 1995, pp. 63-72.
- Posttraumatische stressstoornis bij ouderen – Van Zelst
Jaarboek psychiatrie en psychotherapie 2005-2006. pp. 58-70.

Dag 3

14.00 – 16.30 uur: Trauma en Veteranen
Docenten Gea Schelee en Marja de Langen

Literatuur:

Uit het handboek Posttraumatische stressstoornissen:

- Hoofdstuk 6 De militaire context van blootstelling aan oorlog en uitzending
Jan Ambaum en Coen van den Berg

Artikelen:

- Uit Complex Trauma, diagnostiek en behandeling, pag. 189-197
M. Stöf sel en T. Mooren
- Met regelmaat ontregeld: de ontwikkeling van een behandelprogramma voor
jonge veteranen
M. Hospers en A. Hafkenscheid
- De bejegening van veteranen met dienstgerelateerde danwel
uitzendgerelateerde klachten
D.Idzerda – de Groot en B. Cazemier

16.30-17.30 uur: Maaltijd

17.30 -20.00 uur: Beroepsgerelateerde traumatisering
Docent Joke van Bokkem

Literatuur

Uit Handboek Posttraumatische Stressstoornissen:

- Hoofdstuk 17 Opvang na geweldsdelicten
Sjef Berendsen

Richtlijn angststoornissen / PTSS link:

http://www.ggzrichtlijnen.nl/index.php?pagina=/richtlijn/item/pagina.php&id=431&richtlijn_id=35

Dag 4:

14.00 – 16.30 uur: Invloed van trauma op het systeem
Docent Adriana Jasperse

Literatuur

Artikelen:

- Hoofdstuk 16 Systemische therapie bij ernstige posttraumatische klachten (Uit Trauma, Diagnostiek en Behandeling)
- Ouders en kinderen samen: meergezinsbehandeling van vluchtelingen met complexe trauma-klachten
T. Mooren, in Psychologie & Gezondheid, 39 (2011)3, pp 169-174

16.30 – 17.30 uur: Maaltijd

17.30 – 20.00 uur: Individuele behandelmethoden van psychotrauma
Docent Jannetta Bos

Literatuur

Uit het Handboek Posttraumatische stressstoornissen:

- Hoofdstuk 30 Aspecten van psychologische behandelmethoden en procedures
Vermetten e.a.
- Hoofdstuk 31 Cognitieve gedragstherapie
Van Minnen
- Hoofdstuk 32 Eye movement desensitization and reprocessing
De Jongh e.a.

Dag 5:

14.00 – 16.30 uur: Behandeling van complex trauma
                              Docent Odile Swagemakers

Literatuur:

Uit het Handboek Posttraumatische Stresstoornissen

- Hoofdstuk 34 Narratieve Exposure Therapie (NET)
  Ruud Jongedijk
- Hoofdstuk 37 Complexe PTSS
  Trudy Mooren, Martijn Stöfseel en Jos Truyens
- Hoofdstuk 38 Complexe trauma gerelateerde stoornissen na vroegkinderlijke
  traumatisering
  Nel Draijer e.a.

16.30 – 17.30 uur: Maaltijd

17.30 – 20.00 uur: Vaktherapie
                              Docent Chris Wilms

Literatuur:

Artikelen:

- Muzikale biografie – Een muziek therapeutische module bij verstoorde
  Rouw. - Gerlind Starniske
- Spanningsregulatie – Een aanzet voor de ontwikkeling van integratieve
  richtlijnen bij stressgerelateerde aandoeningen - Hans Knegtering
- Dramatherapie bij angststoornissen – Consensus-based onderzoek bij
  dramatherapie met angststoornissen – Liesbeth Dooren
- Van ontkenning via herkenning naar erkenning – De kracht van
  beeldende therapie bij dubbele diagnoseproblematiek – Tineke Bergsma

Dag 6:

14.00 – 16.30 uur: Presentaties studenten
Eigen casuïstiek gekoppeld aan kennis uit de opleiding

16.30 – 17.30 uur: Maaltijd

17.30 – 20.00 uur: Trauma, behandelrelatie en zelfzorg
Docent Joke van Bokkem

Literatuur

Uit het Handboek Posttraumatische stressstoornissen:

Hoofdstuk 48 De therapeut als persoon: compassie of compassiemoeheid?
Annemarie Smith

Wijze van eindtoetsing

- ?? take home tentamen
- XX presentatie op dag 6.
- ?? schriftelijke rapportage waarin het geleerde gebruikt wordt
- ?? schriftelijke casusbeschrijving
- ?? schriftelijk tentamen
- ?? individuele mondelinge toetsing
- ?? .....